

Móricz Zsigmond

IROMBA JANKÓ

– mese –

A falu végén lakott egy szegény özvegyasszony. Sok gyereke volt; egyebe nem is volt. Az urát a múlt télen leütötte egy öreg tölgyfa, mert favágó volt a jó ember. Azóta egymaga kínlódott a sok gyerekkel.

A legnagyobbat Jánosnak keresztelték, de csak Iromba Jankónak hívták, mert olyan volt éppen, mint az iromba tyúk. Egyre ott gubbasztott a suton és még a lábát se szerette lógázni.

– Erigy mán, te – mondta neki az anyja, – legalább ringasd a kisöcsédet, annyi hasznodat vegyem.

Jankó fülét se billentette rá, csak ült nagy lomhán a kuckóban. Felőle a torkát is kikornyikálhatta a csöppség.

Másnap megint azt mondja neki az anyja:

– Hallod, azt a rossz malacot megőrizhetnéd. Az csak nem dolog.

Jankó éppen akkor nézte legédesebben a semmit, hát nem is hallotta az anyja szavát.

Harmadnap újra szólt hozzá az anyja:

– Hé te, fiú, nem látod, kitavaszkodott? Ott az ásó, vedd fel, erigy, hányd fel azt a kis kertet. Hadd ültessen el ezt az egyet-mást.

Jankó még csak azt se mondta rá, hogy: ühüm.

Az anyja is megmérgeződött.

– Ördöghordtát, vigyázz, ha jó kedvembe kapsz, olyat mondok, hogy beteljesedik rajtad.

Jankó egy napig gondolkozott az anyja szaván, akkor csak fölkerelkedett és kiment a házból. Elbámult ezen mindenki. Már az idő is fordul, hogy Jankó kimozdul a házból.

Kiment egész az udvarig. Ott megállott, felnézett az égre. Azon nem látott semmi csudát. Lenézett a földre, ott meglátott egy gombot.

Felvette. Azzal fogta, újra visszament a házba. Azt mondja az anyjának:

– Hallja, édesanyám, egy gombot leltem.

Az anyja éppen bosszús volt, azt mondta rá:

– Jól van, most már ne nyugodj, míg ruhát nem keresel hozzá. Akkor ember lesz belőled.

Jankó leült a sutra, a helyére és elkezdett gondolkozni azon, amit az anyja mondott. Egy napig tünekedett rajta, akkor felkelt, újra kibillegett az ajtón.

Meg sem állott az utcáig. De az aztán elég is volt. Ott körülnézett a házakon, hátha csudát látna. Nem látott. Lenézett földre. Ott meglátott egy ostort. Felvette, megsuhogtatta egy kicsit, avval vissza bement az anyjához.

– Édesanyám, – mondja neki, – ostort leltem.

– Jól van, fiam, meg se állj, míg két lovat nem kerítesz hozzá, akkor ember lesz belőled.

Jankó leült a sutra, a helyére. Egy álló napig törte a fejét azon, amit az anyja mondott. Akkor újra felkelt, kiment az udvarra, ki az utcára, meg sem állott a mezőig. Ott köröskörül nézett a nagy világon, de nem látott semmi csudát. Lenézett a földre, ott meglátott egy ekevasat.

Felvette, hazavitte. Megtörülgette a könyökével, hogy fényes legyen. Azt mondja otthon:

– Édesanyám, leltem egy ekevasat.

– Jól van, fiam, most már hét köblös földet keríts hozzá, akkor ember leszel.

Jankó leült, megint gondolkozott egyet. Akkor felállt s azt mondta az anyjának:

– No, édesanyám, én megyek.

– Hová a szöszebe?

– Megyek ruhát keríteni a gombhoz. Én addig haza nem jövök, míg az meg nem lesz. De kelmed megőrizze nekem odáig az ostort, meg ezt az ekevasat.

Hát bizony Jankóval nem lehetett bírni. Feltarisznyázott, elment. Ki az udvarra, ki az utcára, ki a mezőre, de még azon is túl; meg sem állt a városig.

Ott a szélső háznak az udvarán valami csudát látott.

Egy szabó, még az olló is oda volt akasztva a kötőjére, az udvaron szaladgált, az ölében egy kis csöppség volt és keservesen rücskölt*.

* rücsköl: több jelentésű régi magyar szó; itt = sír, izeg-mozog, nyugtalankodik.

Jankó megállott, úgy nézte őket.

– Hová mégy, te gyerek? – kiáltott rá a szabó.

– Én megyek világgá. Találtam egy gombot, ahhoz akarok ruhát keresni.

– Nohát, akkor egy tapodtat se menj tovább. Olyan ruhát varrok neked, szemed-szád eláll bele, csak altasd el ezt a gyereket, mert nem tudok dolgozni tőle. Oszd a feleségemnek meg nincs ideje rá.

– Adja csak ide, mester uram. Majd elaltatom én, akkor aztán dolgozhat kedvére.

Úgy is lett. A gyerek még egy kicsit pityergett, akkor elaludt.

– No most ide a ruhát!

– Ohó, öcsém, az nem úgy van. Várj csak egy szempillantásig, rögtön felébred az a kis gonosz. Akkor aztán előlről kezdek a hoppárét. Addig légy velem, míg magában is meg nem lesz, s nem kell neki altató.

Hát bizony Jankó három esztendeig dajkálta a gyereket. Akkor lett az olyan nagy, hogy nála nélkül is eljátszogatott, nem zavarta az apját a munkában.

De akkor aztán meg is kapta a ruhát. Olyat, hogy a püspök is megirigyelhette volna.

Ment haza nagy fennyen. Fogadták nagy hűhóval. De alig időzött egy napig, kettőig, a harmadikon már azt mondta:

– No, édesanyám, adja ide azt az ostort, akit kelmedre bíztam. Megyek két lovat keresni hozzá. De addig a ruhát is megőrizze nekem.

– Jól van, édes fiam.

Jankó elment.

Ahogy megy, mendegél az úton, útfélen, egy csikósgazdával találkozik, aki éppen nagy keservesen hajkurássza a ménesét.

– Hé, te fiú! – kiáltott rá, – hová mégy?

– Megyek, ahova megyek. Egy ostort találtam, két lovat akarok hozzá keresni.

– Adok én neked olyan kettőt, hogy vicispán kocsijába sincs párja, csak gyere, őrizd meg a ménesemet.

– Jól van, gazduram, bizza csak rám, nem lesz baj.

Bizony három esztendeig őrizte a ménest.

Hej, szép két lóval ment haza a szülőfalujába. Csudájára jártak.

Azt mondja az édesanyjának, ahogy három napig kiörvendezték magukat kedvükre:

– No, édesanyám, ide azt az ekevasat, hadd keressem meg hozzá a hétköblös földet. De a két lovat megőrizze nekem, mint a ruhámat.

Vállalta a szegény asszony, hiszen már nagy fiai vannak. Csak megőrzik.

Ő pedig elment.

Hát csak látja, hogy egy irtás szélén egy nagyságos úr fejszével vág kifelé egy tőkét.

Meglátja őt a nagyságos úr, oda is kiált neki:

– Hé, te legény, hová mégy?

– Világgá én, nagyságos uram. Egy ekevasat leltem, hét köblös földet akarok hozzá keresni.

– Adok én neked olyan hetet, hogy huszonötöt megér a faludba', csak szánts ki nekem ezt az irtást.

– Jól van, nagyságos uram, ez is meglesz.

Avval átvette a fejszét s nekiállott a munkának. Dolgozott hajnalhasadástól napszállatig.

Három esztendő múlva híre-nyoma sem volt az erdőnek. Végig felszántotta Jankó a helyét.

– No, fiam – szólt az úr, – amit mondtam, megmondtam. Hol a falud?

– Itt meg itt.

– Ülj a kocsimba, hadd vigyelek haza.

Felült Jankó, úgy vitték parádés kocsin.

Hej, csak most bámult nagyot a falu. Milyen nagy úr lett az özvegyasszony fia!

De ez csak az anyja nyakába borult.

– No, édesanyám, megjöttem, az Isten áldja meg, amiért olyat mondott, ami betelt rajtam.

– Édes fiam, sírt örömebe az anyja, – édes, kedves Iromba Jankóm.

– Nem Iromba Jankó ez – szólt bele az úr, – hanem Százkezü János. No, fiam, János, most válaszd ki a határban a legszebb helyen azt a huszonöt köblöst. Tied lesz az, akármilyen az ára.

(Az Én Újságom, 1908/6.)